

[במסכת זבחים (ק"ז) הסיקו שחטאות ואשמות של הנזיר לדברי הכל חובות הם ואינם קרבים בבמה. לא נחלקו אלא בעולה ושלמים].

דף טו

כד. א. חטאת שכיפרו בעליה באחרת, מה דינה?

ב. חטאת שמתו בעליה, מה דינה?

א. חטאת שכיפרו בעליה באחרת, כגון שאבדה ונמצאת; אם בשעה שכיפרו היתה אבודה – דינה במיתה, וזוהי אחת מחטאות המתות.

נמצאה לאחר שהפרישו בעליה אחרת ועדיין לא נתכפרו באחרת, והרי שתיהן עומדות – יביא אחת מהן, איזו שירצה (יביא קרבנו לחטאת... יביאנה – אחת ולא שתים). והשניה, לדברי רבי יהודה תרעה ולדברי רבי שמעון תמות. [לפי ה'אבעית אימא' נחלקו בדבר רבי וחכמים (כב) בדעת רבי יהודה. ולהלן (כג) אמר רב הונא שמחלוקת רבי וחכמים אמורה כשבא לימלך, שלדעת חכמים אומרים לו להתכפר בראשונה והשניה תרעה, אבל לדברי הכל אם משך אחת מהן והקריבה מדעתו – דחה האחרת בידיים ודינה למיתה (וכן פסק הרמב"ם הל' פסוה"מ ד, ג). וע"ע להלן כא-כג.]

בחטאת ציבור; לתנא קמא דמתניתין ורבי שמעון – אינה מתה [אלא רועה עד שתסתאב. וכן אמר ר"א. הוריות ו. יומא סה.], שלא נאמרה הלכה של חטאות המתות אלא ביחיד. רבי יהודה אומר: תמות.

הרמב"ם (פסוה"מ ד, א-ב; עבודת יוהכ"פ ה, טו-טז) פסק שחטאת ציבור שנתכפרו באחרת, תרעה עד שיפול בה מום ותמכר ויפלו דמיה לנדבה [ואעפ"י שחטאת ציבור שמתו מקצתם כתבו התוס' שכשרה להקריבה, אם נתכפרו באחרת הריהי דחוייה. עפ"י חו"א או"ח קכו, לו].

ב. חטאת שמתו בעליה – דינה למיתה. ודוקא ביחיד אבל בציבור קרבה לפי שאין ציבור מתים, שהרי אמרה תורה להקריב שעירי רגלים וראשי חדשים מכספי הציבור, הגם שאפשר שחלק מהציבור כבר מתו (רב פפא).

למסקנא אין הוכחה לכך במקום שהציבור כולו נתחלף האם גם אז אין מיתה, ורק כשנשארו רובם קיימים מוכח שקרבה (וע' גם בשו"ת מהר"ם חלאוה יז). ואולם מסתימת המשנה ומפשט דברי הרמב"ם (פסוה"מ ד, א) משמע שאפילו מתו כולם – אין מיתה בציבור.

וכן צ"ע כשהציבור חטאו ולא הפרישו קרבן ומתו, האם יש ללמוד מבאי הגולה שיש כפרה למתים בציבור כיון שאין ציבור מתים, או שמא הוראת שעה היתה גם לענין זה. וצ"ע.

דף טז

כה. מהן חטאות המתות ומה מקורן? האם נאמרו ביחיד או גם בציבור?

רבי שמעון אומר: חמש חטאות מתות; ולד חטאת, ותמורת חטאת, וחטאת שמתו בעליה, וחטאת שנכפרו בעליה, וחטאת שעברה שנתה. שלש הראשונות אי אתה יוכל לומר בציבור, שאין חטאת ציבור נקבה ואין ציבור עושים תמורה ואין מיתה בציבור. כיון שכן אף השתים האחרות ביחיד נאמרו ולא בציבור – שכולן במקום אחד נאמרו וילמד שתום מן המפורש.

כאמור, לדברי רבי יהודה אף חטאת ציבור שנתכפרו בעליה – תמות, ולדבריו לא נאמרו כולן במקום אחד דוקא.

אמר רבי יצחק נפחא: חטאת שמתו בעליה (ספרים אחרים: שנתכפרו בעליה) נשתכחה בימי אבלו של משה (י"א שהחזירם עתניאל בן קנז. ע' במפרשים). ואמר ריש לקיש: ארבעה ניתנו להם למיתה (והחמישית ברעיה) ונשתכחו (אלו למיתה ואיוו לרעיה) והעמידום על חמש (במיתה, גזרה משום הספק). רבי נתן אומר: אחת ניתנה להן (למיתה) והעמידוה על חמש (מפני הספק).

א. יש מי שכתב שר' יצחק נפחא חולק על מה שאמרו ארבעה ניתנו להם וסובר שרק חטאת שמתו בעליה נשתכחה, ולא השאר. ואילו לדברי ריש לקיש שכחו בימי אבלו של משה (כפרש"י) איוו מכולן רועה (הגרו"ס).

ב. לדברי ריש לקיש (להלן כב.), חטאת שעברה שנתה אינה מתה אלא רועה. וכן פסק הרמב"ם. ויש שנראה מדבריהם שהעיקר כרבי שמעון שחמש חטאות מתות (ע' מאירי שבועות יא: ועוד). ע"ע להלן כא-כב.

יש מי שכתב שלדעה זו, נתקבלה בהלכה שלש חטאות מתות ואחת רועה (לר"ל) או (לר' נתן) אחת מתה ושלוש מתות (עפ"י קרן אורה מעילה י:).

מלבד הלכה למשה, דרשו (בבכורות טז.) מן הכתוב איסור אכילה בחטאות המתות (אך את זה לא תאכלו... וממפרסי הפרסה) – לעבור על כך ב'לאו' (י"מ בלאו הבא מכלל עשה (ע' ר"ג שם). ויש מי שכתב שאינו אלא אסמכתא. עפ"י פירוש הראב"ד לתו"כ שמיני ד. וצ"ע. ולהלן (כח.) חשבו חטאות המתות 'איסורי הנאה'.

כיצד מתות – לא שיהרגן בכלי או בידו אלא יכניסן לבית ונועל עליהן עד שימותו (רמב"ם פסוה"מ ד, א ועוד – כמשמעות הגמרא י:). ויש גורסים בגמרא שממיתים אותן בידים (כן מובאת גירסה בשיטמ"ק יז: אות כא).

דפים טז – יז

כו. חומר בקדשים מבתמורה וחומר בתמורה מבקדשים, כיצד?

חומר בקדשים מבתמורה; שהקדשים עושים תמורה ואין תמורה עושה תמורה, הציבור והשותפים מקדישים אבל אל ממירים, מקדישים עוברים ואברים אבל לא ממירים [רבי יוסי אומר: ממירים אברים בשלמים כדלעיל י].

חומר בתמורה מבקדשים; שהתמורה חלה על בעלת מום קבוע, שאם המיר על בע"מ אינה יוצאת לחולין ליגזז וליעבד, משא"כ במקדיש בעל מום. רבי יוסי ברבי יהודה אומר: עשה שוגג כמזיד בתמורה ולא עשה שוגג כמזיד במקדשים, וכדלהלן.

דף יז

כו. א. הממיר בשוגג באופנים השונים, מה דינו? ומה הדין בכגון אלו במקדיש בעלי מומין?

ב. מה דין תמורה בבהמת כלאים, טרפה, יוצא דופן, טומטום ואנדרוגינוס?

ג. המקדיש את הטרפה, מה דינה?